

Nomadi - vječni lutalice...
Putuju s karavanom jakova koji prenose vunu



Meditiranje

Sam spomen Tibeta miriše na priču punu mistike, duhovnosti, pustolovine... Doista, Tibet je jedno od najudaljenijih područja svijeta. Krov Svijeta, Zemlja Snijegova, Bijelo Kraljevstvo, Izgubljeni Raj...

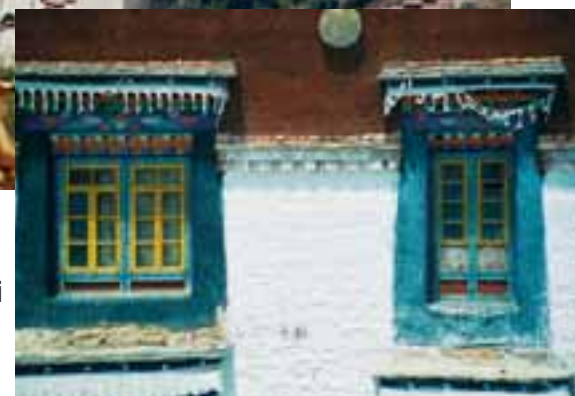
Piše: **Davor Rostuhar**

Zaštićen od monsuna južne Azije najvišim planinama svijeta - Himalajama, Tibet se ugnjezdio na visoravni od 3500 metara pa sve do 6000 metara između ledenih vrhova, koji često prelaze 8000 metara visine. Rijedak i suh zrak, beskrajna prostranstva, nomadi koji prebacuju svoje šatore i stada jakova od pašnjaka do pašnjaka, tirkizno plava jezera, zabačeni pustinjački samostani u kojima redovnici u bordo haljinama pušu u trube i školjke, meditiraju o prolaznosti svijeta i života i priređuju skromne obroke od ječmenog brašna i čaja od jakovog maslaca... Nema



Iako su na tibetansku arhitekturu u prošlosti utjecali indijski i nepalski stilovi, ona je do danas razvila posebno prepoznatljiv i jedinstven stil. Njene odlike su jednostavnost, stabilnost, toplina i funkcionalnost

sumnje, Tibet je pojam za egzotiku i san svakog putnika. No, Tibet nije samo to. Tibet danas je zemlja koju su okupirali Kinezi. Pokraj drevnih hramova Lhase, grade se stakleni neboderi, a Tibetanci se sve brže uklapaju u Kinu, koja je prije 40 godina porušila skoro svih 6000 samostana, protjerala 2 milijuna Tibetanaca u izbjegli-



štvo, a jedan milijun pobila. Današnji Tibet ne poznaje sadašnjost, on je razapet između romantične prošlosti i kapitalističke budućnosti.

Nekada davno na krovu svijeta...

Tibetanci su tisućljećima lutali krovom svijeta, ali najstariji dokaz dolazi iz 2. stolje-



uz čaj od jakovog maslaca

ća prije Krista, a opisuje ih kao ratoborna nomadska plemena. Tek u 7. stoljeću, počinje se pričati o kraljevskoj dinastiji, i velikom vladaru Songtsen Gampu, koji je prvi počeo graditi velike hramove po Tibetu i doveo prosperitet jednostavnim ljudima. Dva stoljeća poslije njega vladalo je zlatno doba Tibeta, kada se zemlja protezala od Turkestana i Pakistana, preko Indije i Nepala do Kine. Od tada dolazi prvi kinesko-tibetski sporazum koji kaže da Velika Kina vlada istokom, a Veliki Tibet zapadom i da između njih neće biti neprijateljstva.

Iako je budizam zavladao indijskim potkontinentom tisuću godina ranije,

Tibetanci su ga prihvatili tek tijekom 8. i 9. stoljeća, kada je osnovan i prvi budistički samostan Samye, nedaleko od Lhase. Sljedećih 300 godina Tibet je uživao u svojoj izoliranosti. Religija je bujala i nastale su mnoge škole budizma.

U 13. stoljeću mongolski ratnici osvojili su cijelu Aziju, ali na povratku sa svog pohoda, zastali su u Tibetu i zainteresirali se za budizam. Prihvatili su tibetanski budizam kao

državnu vjeru i uspostavili zanimljiv svećeničko-zaštitnički odnos s Tibetancima. Čelnik Sakya samostana, brinuo se za duhovna pitanja velike Mongolije, a mongolski car i vojska čuvali su Tibet. Takav odnos trajao je do 15. stoljeća, kada se veliko carstvo raspalo, a Tibet povratio svoju nezavisnost.

U međuvremenu je nastao i jačao se, novi red tibetanskog budizma: Gelugpa. Osnivač tog reda, Tsongkhapa, smatra se prvim Dalai L a m o m . Dinastija novih spiritualnih vladara Tibeta održavala se tako što bi prije smrti Dalai Lama najavio kako i gdje će se reinkarnirati. Nakon njegove smrti istraživački bi tim potražio dječaka koji odgovara tom opisu i



✓ Tibetanci si, uz dobro meso, vole i popiti

Iako se Tibetanci često percipiraju kao pravi budisti, koji bi trebali biti miroljubivi vegetarijanci, to nije baš tako. Zbog velike nadmorske visine, i pustoši, malo biljaka i povrća uspijeva u Tibetu, pa je njihova glavna prehrana: meso. Za dva mjeseca koliko sam proveo u Tibetu, nisam upoznao nijednog vegetarijanca, niti ikoga tko bi razumio zašto ne bi trebalo jesti meso, kako im njihova vjera nalaže. Meso je čak višestruko jeftinije od povrća koje se mora uvoziti iz dalekih nizina.

U višim predjelima Tibeta (iznad 4500 m), nikakve biljke ne uspijevaju, pa su ljudi koji tamo žive nomadi, a uzgajaju jakove, ovce i koze. Ispod te visine ljudi žive sjedilačkim životom. Žive u selima i obrađuju polja. Još uvijek se radi o velikoj visini, pa uspijevaju samo ječam i heljda.

Osim mesa, koje suše i potom trgaju komadić po komadić i po cijele dane ga žvaču, osnovna hrana je tsampa, ječmeno brašno. Ono se često jede samo, ali se može dodati voda, čaj ili pivo.

Mlijeko se nikad ne pije, od njega se radi maslac. On se također ne jede, nego služi kao ulje, stavlja se u tsampu ili se od njega radi čaj. Čaj je posebno zanimljiv u Tibetu. Lišće crnog čaja koje se uvozi izdaleka,



Meso se suši na suhom zraku Tibeta, zajedno s opranim rubljem...

stavlja se s puno maslaca u veliku drvenu cijev. Potom se nalije kipuće vode te dobro izmiješa. Rezultat je masna slana blijedosmeđa tekućina, koja odlično štiti usne od uvijek prisutnog vjetra. Tibetanci si vole i popiti. U kućnoj proizvodnji od ječma se radi pivo i rakija. Pivo je slano, a rakija slatka. Strani posjetitelji uglavnom ne mogu podnijeti tibetansku kuhinju. Problem nastaje kad dođu u goste lokalcima, te bivaju ponudeni hranom ili pićem. Odbijanje gostoprimstva se lako može shvatiti kao uvreda. Da bih došao do Lhase, dva mjeseca sam putovao kroz cijeli zapadni Tibet. Bio sam na mjestima gdje druga hrana i piće nisu bili ni zamislivi, pa sam se brzo navikao na tibetansku kuhinju - i potpuno ju zavolio.



Debata

proglasio ga novim Dalai Lamom.

U cijeloj povijesti te dinastije, najvažniji je bio 5. Dalai Lama, koji je uspostavio duhovno i političko vodstvo Tibeta. On je u 17. stoljeću izgradio prijestolničku palaču - Potalu, koja je dominirala nebom Lhase. Sa svojih 19 katova, to je bila (i ostala sljedećih 200 godina) najveća zgrada na svijetu!

Potom je zavladao doba puno previranja. U Kini je ojačala Manču dinastija koja je okupirala Tibet. Rusi i Britanci borili su se za imperijalnu prevlast Azijom i u Tibetu. Kaos se okončao 1911. godine, posljednjom tibetanskom nezavisnošću. Do tada, kultura Tibeta ostala je nepromijenjena od svojih početaka. 13. Dalai Lama, pokušao je modernizirati Tibet, ali bezuspješno.

Problemi su počeli ponovnim zanimanjem Kine za Tibet u 50-im godinama. Mao Zedong, apsolutni vladar nove komunističke Kine, okupirao je većinu područja koja su bar jednom u povijesti bila kineska. Tibetanci nisu imali šanse protiv mnogobrojnije i modernije opremljene kineske vojske, pa su ovi lako okupirali zemlju,

nazvavši akciju "oslobođenjem" zaostale i primitivne regije Velike Majke Kine.

14. Dalai Lama morao je pobjeći u Indiju, gdje je uspostavio vladu neovisnog Tibeta, i već 45 godina se uporno bori za oslobođenje svoje zemlje. Pritom se koristi nenasilnim metodama čime je zaradio Nobelovu nagradu za mir 1989. g.

Lhasa

Dalai Lamina palača - Potala - prazna već pola stoljeća, svakom je Tibetancu simbol borbe za neovisnost od Kineza. Pretpostavlja se da su Kinezi predviđali dobru zaradu od turizma, pa i nju nisu srušili poput većine hramova. Duhovno središte Lhase nije Potala nego Jokhang, koji je najsvetiji i najaktivniji od svih hramova u Tibetu. Ovdje se mistična tama miješa s mirisom tamjana i hodočasnica neograničene vjere koji obilaze, hram prostirući se po tlu. Upravo ovdje se većina putnika zaljubljuje u Tibet, u toj gužvi gomila iz nekog drugog vremena i svijeta, u sred-njovjekovnoj atmosferi uličnih izvođača i



Velik kip bude od zlata



Molitva - ručni molitveni mlin, i svojevrsna krunica... Vrlo pobožni Tibetanci stalno barataju s time, a pritom izgovaraju razne mantr





Atrakcija u Lhasi - Ivica Sušić, Hrvat iz Njemačke visok je više od dva metra, pa su se mnogi željeli slikati s njim, kao i ova skupina mladih i niskih redovnika...

prosaca, između štandova na kojima se prodaju molitvene zastavice i kotači, životinjske lubanje s ugraviranim vjerskim stihovima, neizrecivo vrijedne pozlaćene trube od čovjekove bedrene kosti... Poseban je doživljaj umiješati se u rijeke hodočasnika, koje prolaze kraj bezbrojnih molitvenih mlinova, koje niz vjetar šalju osnovnu formulu budizma 'om mani padme hum', koju i sami ne prestaju mrmrljajući mantrati. Ili sjesti u neku od čajana gdje umorni nomadi izbrazdanih i preplanih lica od planinskog vjetra, zamotani u jakova krzna, koji su tjednima putovali iz udaljenih krajeva Tibeta u svoju prijestolnicu, zastaju na čašu slanog čaja, piva ili rakije.

Nije potrebno dugo vremena da se putnik uvjeri u svu draž glavnog grada Krova Svijeta. Lhasa, srce i duša Tibeta, stoljetno boravište Dalai Lame i hodočasnička Meka svim Tibetancima je, unatoč sve većem prodiranju kineskog utjecaja, još uvijek grad čuda.

Sasvim jednostavno o budizmu

Praktični budizam u Tibetu, čak i onaj među klericima u hramovima, čini se kao vrlo odmakao od osnovnog učenja Bude. Buda Sakyamuni koji je živio u 5. stoljeću

prije Krista, na putu prema traženju odgovora, prošao je naporan život asketa. Kad je shvatio da tako ekstreman put ne valja dostigao je prosvjetljenje - spoznaju 4 plemenite istine: 1. Svaki trenutak našeg života je patnja, ako zbog ničega drugog, onda samo zbog činjenice da ćemo umrijeti. 2. Patnja nastaje iz naše vezanosti za stvari, iz želje. 3. Ukidanjem želje i stremljenja, nevezanošću, možemo postići nirvanu - prosvjetljenje. 4. Nirvana se postiže osmero-dijelnim putem: pravim razumijevanjem, pravom odlukom, govorom, činom, življenjem, težnjom, mišljenjem i pravom koncentracijom.

Tibetanci su to vjerovanje pomiješali sa šamanističkim sustavom bogova, duhova i demona koji je prethodio budizmu na Tibetu. I danas je njihov panteon prepun bogova, iako je Budina spoznaja ateistična, a Bog jedna od mnogo iluzija. No, svako božanstvo trebalo bi se smatrati kao jedna od mnogo manifestacija ljudskog ega.

Tibetanci vjeruju u reinkarnaciju. Život je ciklus ponovnih rađanja na putu prema nirvani - konačnom oslobođenju od samsare - beskonačnog kruga rađanja i umiranja. Glavna sila samsare je karma - princip akcije i reakcije. Svaki čin ima svoju posljedicu. Ljudi kroz život sakupljaju dobra i loša djela, te se prema tome, nakon smrti rađaju u kraljevstvu bogova, ljudi, životinja ili demona. Najbolji način za napredovanje prema nirvani, je sakupljanje zasluga, dobrih djela. Najbolje djelo i etički princip budizma jest suosjećanje sa svim živim bićima. **mv**

Od 6. do 11. prosinca, u Zagrebu će se održati **TJEDAN TIBETSKE KULTURE**. Kulturno-humanitarni događaj obuhvaća: predavanja, izložbe, filmove i slušaonice. Redovnik iz Tibeta će demonstrirati izradu pješčane mandale. Više informacija na www.kek.hr



Mlinovi - molitveni kotači koji se vrte i šalju molitve u vjetar



Mandala - posebna višedimenzionalna slika koja predstavlja tibetanski univerzum. Izrađuje se ritualno u svrhu meditacije, od sitnih, višebrojnih zrnaca pijeska. Nakon tjedan dana, koliko obično traje izrada jedne mandale, pijesak se razloži. Pritom se kontemplira o prolaznosti svega

✓ Nebeski pokop

Zbog nedostatka zemljanog tla (sve je kamen) i drva (za vatru), preminuli se ne pokapaju niti se kremiraju. Oni se izlažu takozvanom "nebeskom pokopu". Nakon posmrtnih obreda u hramu, tijelo preminulog se ostavlja na nekom brdu, a lama (svećenik) doziva nebeske ptice grabežljivice, koje u nekoliko minuta obave posao. Njihovom obroku prisustvuje obitelj preminulog. Iako je to nama užasno, njima je sasvim normalno, i u skladu je sa vjerovanjem o reinkarnaciji.



✓ Dalai Lama borba za Tibet dijalogom

Kad je Dalai Lama pobjegao u Indiju 1959. godine, nastupilo je najteže doba tibetanske povijesti. Kina je u borbi za osvajanje Tibeta ubila 1,2 milijun ljudi, uništila 6254 samostana i hramova, te apsorbirala dvije trećine Tibeta u Kinu. 100.000 Tibetanaca završilo je u prisilnim radnim kampovima, a zemlja je lišena i ono malo šume što je imala. Dalai Lama, iako ogorčen, uvijek je bio spreman za dijalog s Kinom, čak i za kompromise, ali ne one koji bi ugrožavali suverenitet njegove zemlje.

Njegov program ne traži nužno odcjepljenje od Kine. On želi Tibet proglasiti 'Zonom mira', najvećim svjetskim nacionalnim parkom, zonom u kojoj neće postojati vojska niti bilo kakvo naoružanje. Zahtijeva prestanak naseljavanja Kineza u Tibet, koji već danas nadmašuju broj domaćina, povratak osnovnih ljudskih prava i demokratskih sloboda, zaštitu okoliša i zaustavljanje odlaganja nuklearnog otpada u Tibetu. Taj program i nenasilne metode na koji se on pokušava ostvariti priznat je od svijeta, kad je Dalai Lama dobio Nobelovu nagradu za mir. Ipak, Kinezi su odbacili plan nazvavši ga separatističkim, a nijedna država u svijetu još uvijek nije priznala tibetansku nezavisnost. Dalai Lama priznaje da nema previše razloga za optimizam, i najavljuje da, ako će se dalje reinkarnirati, to neće biti u Tibetu. Čak spominje mogućnost da je on posljednji Dalai Lama.